

Kurs: Unga, Sex och Internet

Arrangör: Ungdomsstyrelsen RFSU och Umeå universitet

Kursledare: Sandra Dahlén och Frida Sandegård

Examinator: Elza Dunkels

Hösten 2010

Slutuppgift

Skriven av Mona Alkhoury

Socionom

Familjevägledare ungdom

Önsta Familjecentrum

Västerås Stad

Bakgrund

Första gången jag kom i kontakt med Internet var jag 28 år gammal. Jag skapade en hotmail adress och jag började använda chatt programmet msn messenger. Jag har hela tiden tänkt att nätet är en underbar möjlighet och en underbar plats. När jag första gången utsattes för en obehaglig sexuell upplevelse via nätet var jag 30 år gammal. Jag hade med mig min erfarenhet, min självsäkerhet och mina värderingar för att kunna vägleda mig själv och skydda mig när det blev konstigt.

En farhåga jag själv haft med mig när det gäller unga internetanvändare är att ibland finns det unga nätanvändare utan dessa egenskaper och utan vuxna som kan vägleda rätt när det blir konstigt. Med andra ord saknar vissa unga människor som använder nätet ett skyddssystem.

Med kursens hjälp har jag kunnat utveckla mina tankar och jag har fått stöd att agera i frågan. Mitt syfte är att finnas till för dessa ungdomar.

Mitt uppdrag

Jag har som socionom ett uppdrag att arbeta psykosocialt förebyggande för ungdomar och deras föräldrar på två bostadsområden i Västerås kommun. Jag samverkar med tre högstadieskolor (Apalbyskolan, Rönnbyskolan och Önstaskolan) och två fritidsgårdar. Jag är en av personalen som ansvarar för elevvårdshälsan på två av dessa skolor, med andra ord är jag med i elevvårdsteamet. Jag träffar föräldrar i grupp och i enskilda samtal för vägledning i föräldraskapet. Jag träffar ungdomar i grupp och i enskilda samtal för olika frågor som ungdomar efterfrågar vägledning i.

Definitioner: när jag använder Vi då menar jag mina samverkanspartner, det kan handla om pedagoger, fritidsledare eller skolsköterskor. Med ungdomar menar jag från 12 upp till 19 år och unga eller unga vuxna upp till 25 år, barn menar jag alla under 18 år.

Planen

Det är en lärare och en skolsköterska från Önstaskolan som deltar i den här kursen. En fritidspedagog deltar från Apalbyskolan, en del av hennes kollegor gick på föreläsningarna som erbjöds i Stockholm och fick med sig metodmaterialet som erbjuds under kursen och som de redan använder sig av.

Skolsköterskan från Rönnbyskolan hade velat åka men hon fick tyvärr ingen plats. Men två av hennes kollegor, pedagoger, går kursen som handlar om digitalt lärande.

Ungdomsstyrelsen (2010) tar upp vikten av en strukturerad samverkan som kan skapa forum då vi kan träffas och utbyta kunskap och olika yrkesgruppen kan komplettera varandra.

Personalen på skolorna uppmärksammade behovet hos barn och ungdomar att diskutera frågor som rör Internet. Ett intresse väcktes för att i förebyggande syfte arbeta med metodmaterialet Ungdomsstyrelsen (2010) *Ses offline* som kursen erbjöd i olika klasser från årskurs 7 och uppåt.

Huvudsyftet är att räcka ut en hand. Flickorna som utsattes sexuellt av Alexandramannen sökte inte hjälp hos vuxna förrän senare för att de skuldbelägger sig själva Wagner (2008). Detta vill vi ändra på.

Genomförandet

I september varje år, åker vi, Apalbyskolan, Önstaskolan, fritidsgården, Svenska kyrkan och Önsta Familjecentrum, på ett dygns läger till Rättvik med elever i årskurs 7. Där erbjuder vi eleverna olika aktiviteter. Jag ansvarade för en aktivitet som kallades för internetstation. Jag visade filmen som en del av metodmaterialet.

Eleverna förebereades enligt materialet, genom att gå igenom reglerna och ta upp det politiska förhållningssättet utifrån olika sexuell läggning. Syftet med materialet är att öppna för samtal om och förebygga ungas sexuella utsatthet på Internet. I inledningen av stationen lyftes respekten för ungdomarnas Internetkunskaper och beundran för deras självskapande av skyddsstrategier på nätet något som Ungdomsstyrelsen (2009) undersökning visade. Syftet

med materialet presenterades tillsammans med att vi som vuxna vill räcka ut en hand och att vi vill vara ett stöd i det svåra istället för att skuldbelägga.

Efter varje lektion i filmen stoppades filmen och diskussionen togs upp. Ungdomarna berättade vad de tänkte och kände utifrån vad de hade sett och ibland berättade de om egna erfarenheter och kunskaper i ämnet. Aktiviteten uppskattades av både elever och pedagoger.

Rönnebyskolan tog ett annat initiativ. Elever i årskurs 8 erbjuds Nya Steg som är ett förebyggande program i alkohol, narkotika och tobak. Tillsammans med pedagogerna införde vi ett inslag av internet i programmet. Samma lektion erbjöds föräldrarna till dessa elever som går programmet parallellt med sina barn på kvällstid med mig som kursledare.

Syftet med en internet lektion med föräldrar är att öka förståelsen hos vuxna för den virtuella världen som dagens ungdomar och unga vuxna har som naturligt. Som Lindqvist Johnny, expert på ungdomskommunikation och föreläsare på kursen sade: "det man föds till blir naturligt". Lektionen kommer att introduceras utifrån syftet att inte skuldbelägga barnen när de utsätter sig själva, fast de är medvetna om riskerna. Jag vill belysa maktförhållanden och manipulationer som kan förekomma i relationer på nätet som kallas sexuell grooming (Jonsson L, Warfinge Ch & Banck L2009) och ge föräldrar redskap för att initiera samtal med sina ungdomar utifrån ämnet.

Filmen som följer med metodmaterialet kommer att visas och stoppas efter varje lektions avsnitt för att öppna möjlighet för reflektion och diskussion hos vuxna. Föräldrarna får möjlighet att dela erfarenhet med varandra och kanske komma fram till vissa strategier som de kan använda sig av. Som ledare kommer jag att uppmuntra till öppenhet i kommunikationen, respekt för barnen och ungdomars kunskaper och stora erfarenhet i skyddsåtgärder och att uppmärksamma vikten av att vara stödjande och omhändertagande i förhållandet till ungdomarna. Jag kommer att visa de vuxna all litteratur vi har tagit del av ifall intresse finns för att förkovra sig i ämnet.

Framtiden

Rönnebyskolan planerar att samverka kring metodmaterialet under vårterminen 2011 i både årskurs 7 och 9. Materialet kommer att användas exakt enligt manualen, d.v.s. att vi går igenom en lektion i taget. Materialet består av tre lektioner, det blir tre olika tillfällen med en lektion per tillfälle.

En stor efterfrågan finns för att sprida kunskaper i ämnet till pedagoger för att sudda bort den skuldbeläggande inställningen hos vuxna och att kunna förmedla en stödjande inställning till ungdomarna. Detta kommer att ske under vårterminen 2011 på samtliga skolor. Tanken är att samla personal på skolor och ge dem möjlighet att ta del av samma metodmaterial. Genom att se filmen och diskutera innehållet med de case som finns till förfogande i materialet kan man ge vuxna redskap att agera stödjande i förhållande till ungdomarna.

En annan möjlighet att ytterligare sprida kunskapen finns i ett nätverk som vi har på området som kallas för Barnpilotnätverket¹. Det är barnpiloter, personal från alla verksamheter på området som har direkt kontakt med barn och ungdomar. Det är personal från BMM, BVC, förskolor, skolor och fritidsgårdar. I det nätverket tänker jag tillsammans med mina kollegor som är gruppleddare i nätverket och barnpiloter som deltar i kursen ansvara för innehållet och presentera metodmaterialet i syfte att skapa förståelse för ungdomarnas utsatthet och ge redskap för att förebygga och uppmärksamma dessa barn och ungdomar i tid.

COPE är en föräldrautbildning som erbjuds till alla föräldrar. Utbildningen erbjuder strategier som underlättar relationen och stärker kommunikationen mellan föräldrar och deras tonåringar. En sådan erbjuder jag varje vår. Till våren kommer jag att komplettera kursen med en internet lektion utifrån metodmaterialet.

□

¹ Barnpiloter är vuxna som arbetar med barn och ungdomar i olika verksamheter som har uppdrag att agera när barn far illa eller riskerar att fara illa. Barnpilot ska ha **barnfokus**, visa **civilkurage**, ska ha **kunskap** om hur man ska agera, **samverka** när det behövs.

Analys

Ungdomsstyrelsen, Allmänna Barnhuset (2009) tar upp vikten av att vi är öppna för att sexuell exploatering förekommer. Att vi är uppmärksamma, frågar, lyssnar och hjälper barn och unga att berätta är avgörande för att de ska få hjälp. Barn och unga som blivit utsatta berättar sällan självmant, även om de har ett stort behov av att prata med någon.

Föräldrar och andra vuxna som kommer i daglig kontakt med barn behöver mer information om vad barn och ungdomar gör på nätet och om vad de kan utsättas för. De behöver få kunskaper för att vägleda rätt och inte skuldbelägga barnen. De behöver förstå vad barnen pratar om. De behöver veta om farorna och de behöver själva initiera samtal med barnen om ämnet.

Att visa stolthet och ändra attityd

Tanken är att erkänna att unga är mer kunniga och att vara stolt över dem. Att visa dem att vi behöver deras kunskap och att vägleda dem i vissa saker när det blir svårt för dem att hantera. Dunkels E (2009) hänvisar till författaren Marc Prensky som lanserade uttryck *digital natives* och *digital immigrants* i en artikel 2001, Dunkels översatte dessa uttryck till nätets infödda och nätets invandrare. Båda två förklarar att det är stor skillnad mellan vår syn på Internet beroende på när vi är födda i ett land och de som har invandrat.

Dunkels skriver vidare att den som invandrat till ett land måste lära sig nya saker och kommer hela tiden att jämföra med det gamla landet, medan den som är född i ett land lär sig det landets kultur från början utan att gammal kunskap står i vägen. Kloka invandrare är ödmjuka och tar hjälp av barnen för att förstå sitt nya land medan oflexibla invandrare klagar på att allt är annorlunda och gnäller om hur bra det var i det gamla landet.

Det är på tiden att börja inta en annan inställning än den skuldbeläggande attityden mot unga och den fördomen att nätet är dåligt. Enligt Jonsson L, Warfvinge Ch & Banck L (2009) vänder sig barn och ungdomar som utsätts på nätet sällan till vuxna för att få stöd. De tror att vi inte kan denna värld som är så naturlig för dem och att vi lyfter på ögonbrynet när de berättar vad de har gjort. De känner förebräelse och skuld istället för stöd för att hitta lösningar och trygghet.

Kursen och nya möjligheter

Till stor nytta under kursen har varit att forskningen visade att de unga som utsätts är barn och ungdomar med olika svårigheter som vi kan ha kännedom om och som vi kommer i kontakt med. Detta kan underlätta mitt dagliga arbete genom att positivt bekräfta och positivt uppmärksamma dessa barn.

Kurslitteraturen har gett mig en större förståelse för barnens och ungas behov att prata om och diskutera frågor som intresserar de utifrån sin sexuella och sin sociala utveckling på den virtuella arenan. Det gläder mig att barn har fått dessa möjligheter och tillgång till dessa arenor som inte var tillåtna för barn förut.

Löfberg C (2008) beskriver hur Internet arenan är en ny möjlighet till utveckling i barnets liv. Barnen/ungdomarna får en möjlighet att vara skapande och aktörer. Där är de handlingskraftiga, de har kontroll, de besitter kunskap och skaffar sig information. De skaffar erfarenhet. Barn är inte längre underordnade vuxna. Barnen är de som kan och är de som styr i det virtuella rummet. Det är första gången som barn och ungdomar kan uppleva att de inte styrs utan de styr.

Cyberrummet har öppnat nya stora möjligheter att utforska identiteten genom "anonymiteten" samtidigt som skyddet bakom rutan finns. Cyberrummet erbjuder möjligheter att vara mer ärlig och träna på att sätta ord på sina känslor och tankar. Detta kan bli ett sätt att fortsätta våga kommunicera på liknande vis även i det fysiska rummet.

Kommunikationen via det virtuella rummet ger oss större möjligheter att samspela på en djupare nivå än det fysiska rummet erbjuder. Kommunikationen är rakare och vi behöver inte vara rädda för att ställa svåra frågor och vi kan få ärliga svar. Det nya är att vi har fått ett medel vi kan kommunicera via utan hinder.

Vuxnas ansvar

Barn och ungdomar har begränsade livserfarenheter som försvårar möjligheten att förutsäga konsekvenserna i vissa handlingar. Därför måste ansvaret för vad som sker online och offline alltid ligga på den vuxne som interagerar med den unga. Den underordnade positionen som många unga hamnar i i förhållandet till den överordnade vuxna leder till att barn och unga gör saker till synes frivilligt. Vi vet att manipulation och barnens föreställningsvärld får de att göra saker för att få den vuxna glad och för att inte förstöra relationen till den vuxna.

Ansvaret för kommunikationen mellan vuxna och unga måste alltid ligga hos den vuxne. Omsorgstagande, vägledande, uppmuntrande och skyddande inslag måste alltid vara nyckelord som följer med den vuxna som interagerar med den unga.

Litteraturförteckning

Dunkels, Elza (2009) *Vad gör unga på nätet?* Malmö, Gleerups.

Löfberg, Cecilia (2008) *Möjligheternas arena?* Stockholms universitet.

Ungdomsstyrelsen (2010) *Ses offline?- ett metodmaterial om unga sex och Internet.* Stockholm, Ungdomsstyrelsen.

Linda Jonsson, Christina Warfvinge & Lena Banck (2009) *Barn och sexuella övergrepp via IT.* Linköping, BUP-Elefant.

Johnny Lindqvist författare och expert på ungdomskommunikation.

Ungdomsstyrelsen (2009) *Men fråga mig bara.* Stockholm, Ungdomsstyrelsen

Wagner, Katja (2008) *Alexandramannen.* Atlas förlag.

Ungdomsstyrelsen (2009) *Se mig-Unga om sex och Internet.* Stockholm

Ungdomsstyrelsen (2010) *Från snack till verkstad.* Förebyggande utvecklingsarbete med ungdomar. Stockholm